



Yeni Türkiye'nin Küresel Sesi TRT World: Fırsatlar ve Güçlükler

TRT World Television, Global Voice of New Turkey: Opportunities and Challenges

Prof. Dr. Yusuf Devran

Marmara Üniversitesi, İletişim Fakültesi,
Radyo Televizyon Anabilim Dalı
İstanbul

Özet: Bu makalede Türkiye'nin küresel televizyon kanalı olma iddiasıyla kurulmuş olan TRT World kanalının yayıncılık anlayışı değerlendirilmektedir. TRT World kanalının bu iddiasını ne ölçüde yerine getirip getiremediğine ilişkin doğru bir değerlendirme ancak küresel ölçekteki diğer televizyon kanallarının yayıncılık anlayışlarıyla karşılaştırma yapılması yoluyla mümkün olabilir. Bu bağlamda günümüzün önde gelen küresel TV kanalları olarak bilinen CNN ve BBC gibi batı merkezli televizyon kanalları ile El Cezire gibi batılı olmayan ama küresel ölçekte yayıncılık başarısı kazanmış bir televizyon kanalının yayın politikaları hakkında detaylı bir araştırma yapılmış ve küresel televizyon yayıncılığının temel esaslarına dair analizler sunulmuştur. Ardından, TRT World kanalının yayıncılık anlayışının bir resmini çizebilmek için bu kanalın bir haftalık haber bültenleri takip edilmiş, bu haber bültenleri ve yayın akışı içerisinden seçili program içeriklerinden oluşan araştırma verileri yukarıda bahsi geçen küresel televizyon yayıncılığı esasları bağlamında değerlendirilip analiz edilmiştir. Sonuç olarak bu çalışma, Türkiye'nin ve de Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sesi, gündemi ve politikalarının dünyaya duyurulması bakımından çok büyük bir açılım olarak gördüğümüz TRT World gibi önemli bir projenin kendisinden beklenen küresel ölçekte yayın başarısına ulaşması için izlenmesi gereken prensipleri sunması nedeniyle konu hakkında bir ilk olma niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler: Küresel televizyon yayıncılığı, TRT World, küreselleşme, El Cezire örneği.

Extended Abstract: This article discusses the broadcasting approach of TRT World television channel which is newly established with the claim to become Turkey's global television channel. In order to evaluate the accuracy of this claim, one needs to compare TRT World with other global TV channels with respect to their broadcasting approaches. This article first of all provides a detailed research and analyses on the broadcasting principles and practices of leading western global TV channels such as CNN and BBC and also of a non-western but globally successful one that is to say Al Jazeera TV.

In order to shed light on the broadcasting understanding of the TRT World channel, selected programs and a weekly news release of the channel have been followed. Moreover the research data consisting the content of the news bulletins and programs were analyzed regarding the global TV broadcasting principles mentioned above. In addition to the news bulletins which took place at 19.00 p.m. between the dates 22-27.November.2015, the program schedule in the same period and the full-time broadcast dated 12.December.2015 were analyzed within the scope of our research.

This study has the quality of being the first with respect to its capacity to submit the principles needed to be followed by TRT World channel, which is considered to be a significant project for conveying the world the voice, agenda and policies of Turkey and the Turkish state, in order to fulfil its anticipated agenda of reaching a broadcasting success on a global scale.

The main objective of this study is to investigate whether or not the format, content and target audience of this television channel are designed according to this purpose. Hence the study tries to provide analyses with respect to the broadcasting plan of the TRT World officials, the approach to news production, the issues raised in the broadcasts, the dominant discourses and scopes of the programs and news.

Globalization and Transformation of the Broadcasting Paradigm

Globalization process has enhanced the competition between the countries in many fields such as economy, culture, security, diplomacy, journalism and TV broadcasting. In this new era, developed countries are struggling for making their theses and agendas dominant on a global scale as well. As an institution which constitutes and disseminates global information, television is one of the main actors in the formation of the global agenda.

Transformation of the Broadcasting Paradigm of Turkey

Turkey's international broadcasting experience started with the establishment of the Anatolian News Agency on 6.April.1920. In the 1980s with the advent of a liberal government led by the Prime Minister Turgut Özal and its policies to integrate with the global market economy, Turkey adopted a new vision in terms of its broadcasting policy. By 1990s the global television channels of the Turkish state such as TV 5 INT (later named as TRT INT) and TRT-INT AVRASYA were established. Despite the fact that these TV channels' broadcasts were global, they aimed at conveying the daily news in Turkey to the world. However these TV channels did not have any purpose of setting the global agenda by disseminating discourses, manipulating public opinion and creating perceptions on Turkey.

Despite the fact Turkey has become one of the top twenty countries in the world in terms of its economic development, it has just recently adopted such a global broadcasting policy which would help communicating its own agenda in the international arena. The foundation of the television channel, TRT World which broadcasts in English is the reflection of the transformation of the Turkish state's new understanding in global broadcasting.

TRT World as a Global TV Channel

After long-term preparations, TRT World channel began its encrypted broadcasts since May of 2015 and has been free broadcasting since November. TRT World has established its crew members in the foreign countries by employing new correspondents in the already existing representative offices of the TRT television channel abroad. Moreover, it realizes some of its broadcasts in the studios established in London and Washington. In addition, it is envisaged to create a similar infrastructure in Singapore. Currently, live broadcasts are maintained with the offices of TRT in Jerusalem, Tehran and Moscow. The channel has a staff composed of five hundred people including experienced names in the world's significant organizations and young ones who have been trained and lived abroad and with high-level of competence in English and journalism.

Conclusion and Suggestions

Analyses on the TRT World's broadcasts reveal that the channel cannot fulfil its objective of highlighting various issues ranging from economy to diplomacy related to Turkey and its periphery and manipulating the global discourses on these issues parallel to Turkey's agendas. In other words, the channel fails to broadcast news and generate a discourse which places Turkey in the centre. However the channel can

only distinguish itself from other global TV channels by providing a rather different perspective on Turkey and the Middle East which is not derived from the Western discourses and preoccupations.

TRT World can succeed in catching the regional and global audience by following the Al Jazeera example. The socio-political conflicts in Iraq and Syria led to the development of a global interest in the region. Therefore, TRT World has a relative advantage of being able to provide qualified broadcasts due to the fact that Turkey is a Middle East country having a cultural and historical accumulation related to the conflict.

Despite its qualified staff, TRT World seems to fail in producing content which would compete with that of other global channels. The news releases of TRT World illustrates the fact that the channel mostly reproduces the news received from the international news agencies, thus also repeats the perspectives and discourses of these agencies.

Moreover, various news and live broadcasts on the events in Turkey are announced and explained by foreign correspondents who seem to have little historical and cultural accumulation about Turkey. However this situation is not serving the objective of the TRT World to differentiate itself from other global channels in reflecting Turkey's and region's perspectives. Hence, it is suggested that TRT World needs competent editorial work in order to develop its broadcasting content and policies. For instance, TRT World should provide talk/commentary programs with experts and journalists after the speeches and press releases of dignitaries such as world leaders and politicians.

As a state channel, TRT World is not as politically independent as commercial television channels. This may rise in the administration of the channel to broadcast in line with the existing government. Such a consideration can degenerate the objective broadcasting policy of the channel and result in the risk of losing credibility in the eyes of the target audience. Thus TRT World should be legally assured to have editorial independence in order to hold an integrated broadcasting policy.

As a result, there is no doubt that the TRT World is a monumental project for Turkey. In addition to the TRT broadcasting experience, a professional approach to the issue of the channel administration can overcome these challenges.

Key Words: *Global broadcasting, TRT World television, globalization, Al Jazeera TV case*

Giriş

Bu makalede yeni yayın hayatına başlayan, İngilizce yayın yapan ve küresel ölçekte bir hedef kitesini önceleyen TRT World'ün yayıncılık anlayışı ele alınmaktadır. Çalışmada öncelikle El Cezire yayın kuruluşunun üzerinde durularak, TRT World'ün küresel ölçekte yayın yapan diğer kuruluşlar arasında kendisini nasıl konumlandığı, karşılaşılabileceği olası tehditler ve fırsatlar ortaya konulmaktadır. Bu çalışmanın amaçladığı hedef doğrultusunda kanalın 22-27 Kasım 2015 tarihleri arasındaki saat 19:00 haber bültenleri, yayın akışları ve 12 Aralık 2015 tarihli tam gün yayınları analiz edilmiştir. Bu derece kapsamlı bir televizyon projesini bir makalenin sınırları içerisinde bütün boyutlarıyla detaylı bir biçimde ele almak mümkün değildir. Yine de makalede, kanalın yayın sürecindeki aksaklık, eksiklik veya ihtiyaçları tespit edilerek, projeyi yürütenlerin çalışmalarına ve bu alanda akademik faaliyette bulunanların araştırmalarına ışık tutması da amaçlanmaktadır. Kuşkusuz konunun özüne girilmeden, küreselleşme ve yayıncılık alanındaki eğilimlere ilişkin kısa bir bilgi verilmesinde önemli ölçüde yarar görülmektedir.

Küreselleşme sürecinde ülkeler arasındaki rekabet ekonomiden kültüre, savunmadan diplomasiye ve habercilikten televizyon yayıncılığına kadar birçok alanda hızla artmaktadır. Bu yeni dönemde, gelişmiş ülkeler kendi tezlerini ve paradigmalarını küresel ölçekte de egemen kılmanın mücadelesini vermektedir. Dolayısıyla enformasyon üretimi ve kontrolü küresel iktidarın başat aracı olarak önemini daha çok hissettirmektedir. Bu mücadelenin söylem boyutunun görünür hale geldiği en önemli mecra ise hiç kuşkusuz medyadır. Küresel anlamda güçlü medya kurumları olmayan ülkelerin dünyanın değişik noktalarında yaşanan gelişmeleri kodlayıp enformasyona dönüştüremediği, bu olaylar üzerinden kendi paradigmalarının söylemini geliştiremediği ve yayamadığı sürece söylemleri kontrol etmesi, gündemi belirlemesi, yönetmesi ve kanaatlerin oluşumunu etkilemesi mümkün görünmemektedir.

Teknoloji paradoksal bir şekilde iletişimi kolaylaştırırken diğer taraftan da iletişimin tekelleşmesine ve tek yönlü akışına yol açmaktadır. Küresel ölçekte yaşanan iletişim sorunlarına ilişkin ilk rapor UNESCO tarafından 1980 yılında yayınlanmıştır. MacBride Raporu adı ile de anılan "*Many Voices One World*" başlıklı bu rapor İrlandalı Sean MacBride'in başkanlığını yaptığı Uluslararası İletişim Problemlerini Çalışma Komisyonu tarafından hazırlanmıştır. Raporda öne çıkan eleştiri hususları medyada yoğunlaşma, medyanın ticarileşmesi, enformasyona ulaşım konusundaki eşitsizlikler ve enformasyonun gelişmiş ülkelere az gelişmiş ve gelişmemiş ülkelere doğru tek yönlü akışı gibi konulardır. Komisyon raporunda iletişimin demokratikleşmesi ve ulusal medyanın harici kaynaklara bağımlılıktan kurtulabilmesi için desteklenmesi gerekliliği savunulmuştur (Bkz. MacBride Raporu).

Dünyada birçok ülke raporda belirtilen, gelişmiş ülkelere az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere doğru yayılan enformasyon akışını daha dengeli bir hale getirmek ve dünya kamuoyuna sesini duyurabilmek amacıyla medya kurumları kurmaya başladı. Örneğin; Rusya, Fransa, İran ve Çin gibi ülkeler İngilizce yayın yapan televizyon kanalları kurdu. Haber ajansları farklı dillerde haber servisi yapmaya başladı. Çünkü enformasyon ve haber üretilmeden, sadece üretilen alınıp tekrar dolaşıma sokulursa, bu bir anlamda küresel ölçekte egemen söylemlerin ve ideolojinin yayılarak onların hegemonya çabalarının daha etkin hale getirilmesi anlamına gelmektedir.

Enformasyon akışındaki tekelin ve tek yönlülüğün ne kadar önemli bir sorun olduğu özellikle Birinci Körfez Savaşı'nda açıkça görülmüştür. Savaşı CNN üzerinden takip eden dünya kamuoyu, yoğun bombardımanın neden olduğu ölümlerden, acılardan, ıstıraplardan ve yıkıntılardan çok, atılan bombaların gökyüzünde adeta havai fişek gibi saçtığı ışıkları izledi. Bu konuda Jean Baudrillard "Körfez Savaşı olmadı" iddiasını dile getirmiş, savaşın medyada nasıl yeniden inşa edildiğini ki bunun gerçek savaşı çağrıştırmadığını, gösterenin referansını nasıl yitirdiğini, ifade etmeye çalışmıştır (Baudrillard, 1995). Arapça yayın yapan El Cezire kanalının kuruluşunu tetikleyen faktörlerden biri de Batı medyasının Ortadoğu'daki olaylara kendi penceresinden bakmasıdır. TRT World'ün önemini ve işlevini daha iyi kavrayabilmek açısından El Cezire deneyiminin detaylı bir biçimde yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

BBC Arapça kanalının Suudi Arabistan'la olan birlikteliği, ortaklaşa proje yürüten iki taraf arasındaki kültürel ve siyasi uyumsuzluk nedeniyle zorluklarla yürüyordu. BBC'nin Suudi Rejim muhalifi Muhammed Al Mas ile bir mülakat yayınlaması ve Suudi Arabistan'ın adalet sistemini eleştiren belgesele yer vermesi gibi Suudi yönetimini rahatsız eden yayınları bağların tamamen kopmasına neden oldu. BBC Arapça kanalı kapanınca çok sayıda deneyimli televizyoncu işsiz kaldı. Bu durumu fırsat bilen Katar Emiri 1996 yılında bu çalışanlardan 120'si ile anlaşarak yeni bir kanal kurmaya karar verdi (El-Nawawy ve İskandar, 2003: 122). Dolayısıyla El Cezire televizyonu Batı medyasında çalışarak uzmanlaşan Arap kökenli televizyoncuların edindikleri yayıncılık tecrübesini Arap dünyasına uyarlamasının özgün bir örneği şeklinde vücut buldu.

Kuşkusuz Katar için, kanalın kurulmasının önemli gerekçeleri de vardı. Bunlar Saddam Hüseyin'in saldırı tehdidinden ve Suudi Arabistan'ın hegemonyasından kurtulmak şeklinde özetlenebilir. Başka bir deyişle, El Cezire'nin diğer küresel televizyonlar gibi dünyanın izlediği bir kanal haline gelmesi kuşkusuz Katar'ın da ülke olarak dünya gündemine oturması ve bu ülkeye yönelik yürütülecek yanlış bir politikanın dünyanın gündemine kolayca gelebileceği gibi hususlar önemli bir caydırıcı faktör işlevi görecektir. Bu nedenle Katar yönetimi, ekonomik olarak çok büyük bir maliyet getirmesine rağmen, El Cezire'yi finanse etmektedir. Kurulduğundan bugüne yaklaşık on yıl geçmesiyle birlikte Katar'ın küresel ölçekte adını duyuran, özellikle bölge politikalarında söz sahibi olabilen bir ülke haline gelmesinde bu kanalın katkısının önemli olduğuna şüphe yoktur (Erdem, 2009: 280-290).

Televizyon, başında Katar Emiri'nin olduğu bir yönetim kurulu tarafından yönetilmektedir. El Cezire yayın kurumu, Katar hükümeti tarafından finanse edilmesi nedeniyle, teorik olarak, ekonomi-politik bağlamda eleştirilse de, idari yapısı ve yayıncılık felsefesiyle bu eleştirilerin önüne geçmeyi başarmıştır (Erdem, 2009: 280-290). Yine de hükümetin değişmesi veya Emirin ailesi arasında herhangi bir anlaşmazlık çıkması kurumun doğrudan etkilenmesine yol açabilecek en hassas noktalardan birini oluşturduğu söylenebilir (Zayani, 2005: 17). Bu durum Emir'in basına yaklaşımını ve müdahale etmemesi düşüncesini daha da pekiştirdi. Nitekim Emir'in basını özgürleştirmesinin ve sansüre karşı duruşunun neticesinde, yayıncılar alışık olunmayan konuları özgürce programlarında ele almaya başladı. Kurum çalışanları kendilerine daima şu soruları yönelttiler: "Mevcut rakip kanalların yayınlarından farklı olarak biz neler katabiliriz? Yayınlanan öykülerde kimler dışarıda kalmaktadır?" (El-Nawawy ve İskandar, 2003: 194).

El Cezire bölgede yayın yapan diğer kanalların ve izleyicilerin alışık olmadıkları bu denli özgür, tarafsız, kapsamlı, dengeli ve eleştirel yayıncılık anlayışı neticesinde Arap kamuoyunu etkileme noktasında belli bir potansiyel oluşturmayı başardı. Çalışanların Arap rejimlerinin insan hakları karneleri, İslam ve demokrasi, 'İslami radikalizm' ve yolsuzluklar gibi en hassas meseleleri ele alabilmesi ve tartışmalı konularla ilgilenmesi neticesinde bu televizyon kanalı kısa sürede popüler olmayı başardı. Çoğulculuğun olmadığı Arap rejimlerinde El Cezire bir anlamda direniş, eleştiri ve karşı durma forumu olarak işlev görmeye başladı. Arap muhalefetinin sesini duyurmasına olabildiğince imkân sağladı, otoriteyi sorgulayan, mevcut siyasi söylemi eleştiren bir platform işlevi görmeye başladı (Zayani, 2005: 2).

Bu yayıncılık politikası Suudi Arabistan'ı, Filistin yönetimini, İran'ın mollalarını ve laik Mısır yönetimini rahatsız etti. Bu ülkeler kanalı kendi istikrarlarını bozmakla eleştirdiler. Bir kısmı kanalın büro veya temsilcilik açma taleplerini geri çevirdi, bir kısmı da muhabirlere vize vermeyi reddetti (Zayani, 2005: 3). Bahreyn söz konusu kanalı, İsrail yanlısı ve Bahreyn karşıtı yayın yapmakla itham etti ve kanala kendi sınırları içerisinde yayın yapma yasağı koydu. Cezayir, 2004 yılında ülke yönetimini ve orduyu eleştirdiği için muhabirleri hapis yatmakla cezalandırarak El Cezire'nin kendi sınırları içerisinde yayın yapmasını engelledi. İran, 2005 yılında meydana gelen gösterileri teşvik ettiği gerekçesiyle eleştiride bulundu. Suudi yönetimi söz konusu kanalı 'altın tepsi içinde sunulan zehir' olarak tanımladı. Ürdün, Kuveyt, Sudan ve Tunus Usame bin Ladin'in ses kayıtlarını yayınladığı için kanal çalışanlarını sınır dışı etti. ABD, El Cezire'yi bu yüzden El Kaide'nin sesi ve sözcüsü olarak itham etti. Filistin'deki intifada sırasında İsrail'in görüşünü savunan İsraililere yayınlarında yer verdiği için MOSSAD ve CIA tarafından finanse edildiği iddia edildi (El-Nawawy ve İskandar, 2003: 122). Bütün bu eleştirilere ve olumsuzluklara rağmen El Cezire'nin kaliteli yayıncılık politikası nedeniyle diğer Arap ülkelerindeki televizyon kanallarının program formatlarına ve yayıncılık standartlarına olumlu bir katkı sağladığı söylenebilir.

El Cezire diğer Arap ülkelerdeki televizyon yayıncılığının yanı sıra CNN ve BBC World gibi uluslararası rakiplerinden de önemli farklılıklara sahiptir. CNN ile El Cezire arasındaki en önemli fark şudur: CNN önce uluslararası haberlere, sonra Asya ile ilgili haberlere ve daha sonra da Orta Doğu'daki belli konulara odaklanmaktadır. Oysa El Cezire önce Arap ve İslam dünyasındaki sorunları detaylı olarak ele almakta ve daha

sonra da uluslararası mevzulara eğilmektedir (Zayani, 2005: 33). BBC ise eski yayıncılık paradigmasını temsil etmektedir. BBC ülke dışında yaşayan Britanyalılar hakkında bilgi edinip bunu İngiltere'ye iletmeyi önceliyordu. (El-Nawawy ve İskandar, 2003: 206).

El Cezire bütün dünyanın gündemini ve kamuoyunu özgün yayıncılık anlayışıyla sarsmayı başardı. Özellikle 11 Eylül, El Cezire için bir dönüm noktası oldu. Çünkü ilk kez küresel bir televizyon kanalı Afganistan'da Taliban'ın kontrol ettiği yerlere muhabir gönderebiliyor ve o bölgeden haberler verebiliyordu. Ayrıca El Kaide'nin lideri Usame bin Ladin'in konuşmalarını içeren videoları yayınlayarak bir anda dünyanın ilgisini kendisine çekmeyi başarmıştı. Bu yayınlar özellikle Amerika yönetimi tarafından aşırı tepkiyle karşılandı ve Amerikan medyasında bu anlamda ciddi eleştiriler yapıldı. (Zayani, 2005: 21). Bu nedenle ABD, kanalın Kabil bürosunu bombalayarak tahrip etti. Amerika İkinci Körfez Savaşı sırasında kanalın Bağdat bürosunu da bombalayarak muhabir Tarık Eyyup'u katletmişti (Zayani, 2005: 24). Dahası ABD yönetiminin El Cezire TV kanalının Doha'daki merkez binasını bombalamayı düşündüğüne dair iddialar da medyada yer almıştı (<http://www.theguardian.com>, Erişim Tarihi: 10.12.2015).

Batıdaki izleyiciler CNN ve BBC World gibi alışık oldukları kanallarda, bu tarz sahadan özel görüntüleri o güne kadar görmediği için El Cezire'yi izlemeye başladılar. Söz gelimi, bombalanan yerlerin korkunç yıkıntılarının, parçalanmış insan cesetlerinin, feryat ederek etrafa kaçışan insanların ve yetim çocukların görüntüleri yayınlanmaktaydı. Ayrıca El Cezire daha sonra esir alınan Amerikan askerleriyle yaptığı röportajları ve hayatını kaybeden Amerikan askerlerinin görüntülerini yayınladı. Bu gelişmeler üzerine El Cezire'nin internet sayfası Amerika tarafından çöktürüldü. Bunun yanı sıra sitenin ev sahipliğini (hosting) yapan Amerikan şirketi, sisteminden bu sayfayı tamamen çıkarttı ve bundan böyle servis hizmeti vermeyi reddetti. Öte yandan kanalın New York Borsası'ndaki muhabiri borsa binasından atıldı. Bağdat'taki muhabirleri tutuklandı, Afganistan muhabiri İspanya'da, El Kaide'ye hizmet ettiği suçlamasıyla tutuklandı. Amerikan yönetiminin basına karşı bu tarz kabul edilemeyecek davranışlarda bulunmasının nedeni sözcük savaşı yayınındaki veya propaganda savaşındaki üstünlüğünü kaybettiği hissine kapılmasıydı (Zayani, 2005; 25).

Bu tarz yayınlar arka arkaya gelmişti ve 7 Ekim 2001'de CNN'i izleyenler koltuklarına yapışmıştı. Çünkü ilk defa CNN, El Cezire televizyon kanalına canlı olarak bağlanarak 11 Eylül olayının şüpheli olarak kabul edilen Usame bin Ladin'in 6,5 dakika süren ve bütün dünya kamuoyuna hitap eden konuşmasını yayınlıyordu. İlk kez Amerika'nın düşman kabul ettiği bir kişi doğrudan Amerikan kamuoyuna sesleniyordu. Bu yayının ardından Ladin'in konuşmasına cevap vermek ve Amerika'nın tezlerini anlatmak üzere Batılılar El Cezire televizyon kanalının yayınlarına katıldılar. Örneğin ABD Ulusal Güvenlik Danışmanı Condoleezza Rice ve İngiltere Başbakanı Tony Blair bu kanala mülakat vermek zorunda kaldı. Amaçları ABD ve İngiltere'nin Arap kamuoyunun desteğini kaybetmemesiydi (El-Nawawy ve İskandar, 2003: 21-24). Belki de El Cezire'de görünme tekliflerini hiçbir zaman kabul etmeyecek Batılılar bu kanala konuk olmak zorunda kalınca kanal, daha da isim yapmaya ve dikkatleri çekmeye başladı. Kanal diğer taraftan da Amerikan işgaline karşı gelen uzmanları canlı yayına alarak işgalci güçleri eleştirmelerine imkân tanıdı ve bu eleştiriler neticesinde işgalci güçler kamuoyu desteğini kaybetmeye başladı. Oysaki Amerika bir anlamda savaşı pazarlıyordu. CNN'in ulaşamadığı ve yayınlamayacağı o korkunç görüntüleri ve haberleri El Cezire yayınlınca dünya kamuoyunun dikkatleri kanala yöneldi ve o güne kadar yayınlananların gerçeği yansıtmadığı net bir biçimde görünür oldu ve bu yayıncılık çıkışı, CNN ve BBC World gibi kanalların beklemediği bir durumdu. Sonuç olarak El Cezire özellikle Ortadoğu'da ihmal edilen, görmezden gelinen veya engellenen olaylara yeni bir pencere açmış oldu. Böylece sadece Araplar değil, Arap olmayanlar da El Cezire'yi izleme ihtiyacı hissetmeye başladı. Dahası kanal, bölgedeki bu olayları dakika dakika canlı olarak vermeye başladı. Böylece El Cezire Ortadoğu'dan yayın yapan ve CNN'in muadili olan bir kanal olarak kabul görmeye başladı (El-Nawawy ve İskandar, 2003: 12). Bulunduğu bölgeyi önceleyen ve yerel bakış açısıyla olayları ele alıp yayınlayabilen bir kanal olarak El Cezire, diğer televizyonlara oranla belirgin bir üstünlük sağladı ve dünyada kendinden söz ettirmeye başladı.

Türkiye'nin, sesini küresel ölçekte duyurarak argümanlarına kulak verilmesini sağlama ve kamuoyunu etkileme ihtiyacı TRT World'ün kurulmasındaki unsurların başında gelmektedir. El Cezire kanalının başarısı bu anlamda hem örnek olmuş hem de Türkiye'yi cesaretlendirmiştir. Türkiye özellikle son on beş yılda ekonomik alanda aldığı mesafe ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın dışa açılımcı politikaları ile birlikte uluslararası arenada kendinden daha fazla söz ettirmeye başlamıştır. Ancak yine de Türkiye'nin kuşatıcı küresel söylemi yarıp ulusal, bölgesel ve küresel sorunlara ilişkin kendi argümanlarını ve tezlerini ön plana çıkarabildiğini savunmak mümkün değildir. Bunun en önemli nedenlerinden biri Türkiye'nin bütün dünyaya hitap edebilecek küresel bir hedef kitlesi olan bir medyasının olmamasıdır. Mevcut süreçte dünya kamuoyu Türkiye'nin tezlerini hala, Reuters, Associated Press, AFP gibi uluslararası haber ajansları ve CNN, BBC ve El Cezire gibi televizyon kanalları ile onların inşa ettikleri söylem ve tercih ettikleri görseller üzerinden okumaktadır.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan "Artık gündemi belirlenen değil, gündemi belirleyen bir Türkiye vardır" vurgusunu dile getirirken, bu iddiayı büyük ölçüde ekonomik gelişmişlik ve güç üzerine bina etmişti. Bu iddianın uzun vadede sürdürülebilir olabilmesi için başta TRT olmak üzere birçok kurumun üzerine düşen görev; kurumsal, misyon ve vizyona yönelik atılımları yapması gerekliliğidir. Bu nedenle, TRT World'ün küresel çapta bir yayın kuruluşu olarak tasarlanması Cumhurbaşkanı'nın vizyonu ve idealleri çerçevesinde tekemmül eden bir proje olup, Türkiye'nin bölgesel ve küresel çaptaki uzun vadeli planlarıyla örtüşmektedir.

TRT World'ün, küreselleşen dünyada enformasyon üretimi ve paylaşımı ile gelişmiş ülkelerin iletişimin tek yönlü akışındaki hegemonyasının kırılması süreçlerinde önemli bir rol oynayabileceği ve de Türkiye'nin özellikle bölgesindeki olayları kendi bakış açısıyla dünya kamuoyuna sunmasını sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı bu televizyon kanalının format, içerik ve hedef kitlesinin böyle bir amaca ne denli uygun olarak tasarlanıp tasarlanmadığının tespit edilmesidir. Çalışmada Türkiye'nin küresel yayıncılık liginde etkin bir aktör olabilmesi için TRT World yetkililerinin nasıl bir yayın planı hazırladığı, hangi konuları öne çıkardığı, nasıl bir söylem oluşturduğu, nasıl bir habercilik anlayışı geliştirdiği, ne tür programlara ve hangi konulara yer verdiği gibi sorular ele alınacaktır. Bu çalışmanın temel hipotezi TRT World'ün Türkiye'de yaşanan ve dünyanın haberdar olması gereken konuları öncelikle ön plana çıkardığı, ekonomiden diplomasiye kadar Türkiye'nin bakış açısına ve tezlerine öncelik verdiği bir televizyon kanalı olarak dizayn edildiği yönündedir. Bu anlamda çalışmada şu sorulara cevap aranacaktır:

- 1- TRT World'ün kuruluş amacı nedir?
- 2- TRT World nasıl konumlandırıldı; CNN, BBC World ve El Cezire gibi televizyonlarından farklılıkları nelerdir?
- 3- Nasıl bir hedef kitle seçilmiştir? Bu hedef kitlenin rakip TV kanallarını değil de TRT World'ü izlemesi için ne gibi içerik sunulmaktadır?
- 4- Güçlü küresel rakiplerle rekabet edilebilmesi için gerekli altyapının hazırlanması ve insan unsurunun istihdam edilmesi söz konusu olmuş mudur?
- 5- Yayın politikasının öncelikleri ve olmazsa olmazları nelerdir ve bu politikanın mevcut küresel ölçekte yayın yapan televizyon kanallarından farkı nelerdir?
- 6- Haberlerde hangi ülke ve konulara ne kadar yer verilmektedir? Türkiye ile ilgili ne tür haberlere, ne kadar yer verilecek ya da haber sıralaması yapılırken ne gibi kriterler göz önünde bulundurulmaktadır?
- 7- Haberler hangi haber ajanslarından alınmaktadır ve kanalın kendi ürettiği haber oranı nedir?
- 8- Üretilen haber veya metinler nasıl ve kimler tarafından editoryal süzgeçten geçirilmektedir?

Bu ve benzeri soruların cevaplanacağı çalışma ile TRT World'ün yayın içeriği analiz edilerek birçok boyutuyla değerlendirilmeye ve Türkiye'nin beklentilerine ne ölçüde cevap verip veremeyeceği tespit edilmeye çalışılacaktır.

Küreselleşme ve Yayıncılık Paradigmasının Değişimi

Telekomünikasyon, uydu ve bilgisayar teknolojileri alanındaki gelişmeler Marshall McLuhan'ın ifadesiyle dünyanın 'küresel bir köye dönüşmesine' yol açtı. Bu yeni teknoloji enformasyonu elde etmeyi ve yaymayı olabildiğince kolaylaştırdı. Öyle ki dünyanın bir ucunda vuku bulan bir olay anında veya birkaç dakika içerisinde dolaşıma sokularak dünyanın öbür tarafına ulaştırılabilmektedir. Böylece insanlar kendilerinden binlerce kilometre uzaklıkta yaşananları kendi yakınlarında olmuş gibi algılamakta ve alaka göstermektedirler.

Enformasyonun yayılması bağlamındaki bu olağanüstü gelişme, kuşkusuz bazı tehditleri de bünyesinde barındırmaktadır. Enformasyonun gelişmiş ülkelere az gelişmiş ülkelere doğru yayılması, enformasyonu ileten kanalların olayları nasıl gördüğü, nasıl çerçevelediği, nasıl kurguladığı, başka bir ifade ile nasıl yeniden inşa ettiği sorunsalı 1980'lerden itibaren, önemli tartışma konularından biri olmuştur. Çünkü izleyicinin aldığı enformasyon belli süzgeçlerden geçerek kendilerine ulaşmaktadır. Dolayısıyla bu süreç teknolojinin ve insan unsurunun etkisinden bağımsız değildir.

İletişim alanında küreselleşme ve medya birlikteliğinde hangisinin diğerinin öncülü olduğu öteden beri tartışma konusu olsa da, her ikisi arasında karşılıklı bir etkileşimin olduğu bir gerçektir (Rantanen, 2005: 1). Uluslararası televizyon yayıncılığı, küreselleşme olgusuna ilişkin yaklaşımlar bağlamında farklı bir biçimde değerlendirilmektedir. Küresel yayıncılığın gelişmiş modern dünyanın değerlerini az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere empoze ettiği şeklinde eleştiren aşırı kuşkucular olduğu gibi, bu ülkelerin modernleşmesine ve ilerlemesine katkıda bulunduğunu savunan aşırı küreselleşmeciler de az değildir. Kendisini dönüşümcü olarak niteleyen kimi aydınlar ise küreselleşme ve modernleşme bağlamında kısmen olumlu kısmen de olumsuz etkilerin olabileceğini ileri sürmektedirler (Bozkurt, 2000: 18). Bu süreç, netice olarak, küresel medya endüstrisi oluşturmuş, küresel üretimi gerekli kılmış ve merkezi medya sahipliği gibi yeni bir sahiplik olgusunu ortaya çıkarmıştır ki bunlar ayrı bir araştırma konusudur.

Küresel enformasyonu inşa eden ve yayan bir kurum olarak televizyon küresel gündemin oluşmasında başat aktörlerden biridir. Televizyonun odaklanmadığı ya da yer vermediği bir olay adeta olmamış gibidir. Televizyon aynı zamanda çok önemli ve etkili bir kültürel üretim ve yayım kurumudur. Bu anlamda televizyon, izleyicisini pasif olarak görmekte ve kolaylıkla biçimlendirilebileceğini varsaymaktadır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD küresel çaptaki hegemonyasını özellikle iletişimi ve kültürü inşa ederek, kontrol ederek ve yayarak sürdürmüştür. Günümüzde ABD, dünya kamuoyuna hitap eden medyasıyla, kendi çıkarları ve arzuları doğrultusunda kamuoyunun gündemini belirleyebilmekte ve algı oluşturabilmektedir. Öyle ki, ABD Savunma Bakanlığı'nın (Pentagon) Hollywood'da sinema sektörünü desteklemek için bir temsilcilik kurması ve savaş filmlerinin senaryolarını kendi çıkarları doğrultusunda uyarlayarak propagandasının yapılmasını sağlaması ABD'nin konuya ilişkin hassasiyetini bariz bir biçimde ortaya koymaktadır (Nazemroaya, 2015: 27).

Türkiye'nin Yayıncılık Paradigmasının Değişimi

Küresel dünyada ülkeler arasındaki rekabetin en yoğun yaşandığı alanlardan biri de küresel ölçekte dolaşan enformasyonun üretilmesi ve yayınlanmasıdır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler özellikle kendi ülkelerindeki olayların haber olarak enformasyona dönüştürülmesi ve yayılması konusunu adeta var olma mücadelesinin bir parçası olarak görmektedir.

Türkiye'nin kendi sesini dış dünyaya iletme düşüncesi 6 Nisan 1920 tarihinde Anadolu Ajansı'nın kuruluşuyla uygulamaya konuldu. Türkiye'de ilk dış yayın uygulaması ise Hatay sorununun Arap dünyasına

anlatılması nedeniyle gündeme gelmiş ve bu soruna ilişkin İsmet İnönü'nün yaptığı konuşma, 8 Ocak 1937 tarihinde, Ankara Radyosu'nda Arapçaya çevrilerek verilmiştir. Ardından İstanbul Radyosu'nda "Arapça Havadisler" yayınlanmıştır. Bu tecrübenin ardından radyolarda dış yayın programları, beş dakikalık haber yayınları şeklinde, 28 Ekim 1938 tarihinde İngilizce ile başlamış; bunu Bulgarca, Arapça, Almanca, Fransızca, Romence dillerinde yapılan yayınlar izlemiştir. Bu yayınların amacı Türkiye'de vuku bulan önemli olaylar hakkında dış kamuoyunu doğrudan bilgilendirmektir. Kuruluşundan itibaren 'Kısa Dalga Ankara Radyosu' adıyla gerçekleştirilen yurt dışı yayınlar, 1963 yılı Ocak ayından itibaren 'Türkiye'nin Sesi' adı altında yapılmaya başlanmıştır. 1964'te ise TRT'nin kurulmasıyla birlikte dış yayınlar TRT bünyesinde devam etmiştir (Demirkan, 2008: 249-251).

TRT'nin uluslararası hedef kitleye hitap eden televizyon yayınları ise 1990 yılında TV 5 INT adıyla başlamıştır. Daha sonra bu kanalın ismi TRT-INT olarak değiştirilmiştir. Bu yayınların hedef kitlesi başta Almanya olmak üzere, çalışmak için Avrupa'ya yerleşmiş olan Türklerdir. Amaç ise Türk diasporasının Türkiye ile olan bağlarını sürdürmesini sağlamak ve ülkenin tezlerini uluslararası alanda desteklemektir. TRT-INT kanalındaki bazı programlar İngilizce veya Almanca alt yazı veya seslendirme ile verilmiştir. Bu yayınlar Avrupa'nın tamamını, Kuzey Afrika, Orta Asya, Avustralya, Yeni Zelanda, ABD ve Kanada'yı kapsamıştır. TRT'nin uluslararası alanda yayın yapan bir diğer kanalı ise TRT-INT AVRASYA adıyla, Türk Cumhuriyetleri'ne yönelik olarak, 1992'de yayına başlamıştır. Bu kanal Türk Dünyası ile iletişimi ve bağları güçlendirmeye odaklanmıştır. (Demirkan, 2008: 263). Netice olarak, bütün bu kurumlar Türkiye'de olan bitenleri dünyaya iletmek gibi bir işlev üstlenmiştir. Bunların enformasyonu inşa edip söylemleri kontrol altında tutarak küresel anlamda gündem oluşturma, algı oluşturma, kanaatleri belirleme veya kitleleri yönlendirme gibi bir hedefi yoktur.

Türkiye'nin dış yayıncılık paradigmasının Turgut Özal'la birlikte değişime uğradığı ve yeni bir vizyon kazandığı söylenebilir. 1980 sonrasında dönemin başbakanı Turgut Özal'ın dış dünyaya açılım politikalarıyla birlikte Türkiye ihracatını artırmaya ve işadamlarının başka ülkelerde projeler gerçekleştirmelerini teşvik etmeye önem vermiştir. Oysa gelişmiş ülkeler Türkiye'den önce, vizyonlarını, politikalarını küresel ölçekte yeniden dizayn etmiş, ona göre kurumlarını kurmuş ve özel sektörleri de buna uyumlu olarak hedeflerini belirlemiştir. Bu bağlamda medya politikalarını da yeniden şekillendirmişler, televizyon kanalları da kendilerini küresel ölçekte yeniden konumlandırmışlardır. CNN, BBC WORLD ve El Cezire gibi kanallar bu anlamda temel paradigma değişiminin sonucu olarak kurulan başlıca medya kurumlarıdır. Bu TV kanallarının öncelikli amaçları şunlardır: Kendilerini ve dünyanın değişik noktasında meydana gelen olayları kendi perspektiflerinden gördükleri ve süzgeçlerinden geçirdikleri şekliyle dünyaya servis etmektir. Başka bir anlamda enformasyona sahip olmak, yeniden kurgulamak, dolaşıma sokmak ve söylemi kontrol ederek gündemi belirlemektir.

Türkiye'nin ekonomik gelişmişlik düzeyinde dünyanın ilk yirmi ülkesinden biri haline gelmesine rağmen, yayıncılık alanında gerekli küresel atılımları yaptığı ve sesini dünyaya yeterince duyurabildiği söylenemez. Bu durum Türkiye'nin uluslararası ilişkilerde daha etkin olabilmesinin önündeki en önemli eksikliklerden biridir. Çünkü mevcut dış yayıncılık konseptinin yukarıda zikredilen küresel TV kanallarıyla rekabet edebilmesi mümkün değildir. Bu yüzden TRT World'ün kurulması, Türkiye'nin yayıncılık paradigmasının değişiminin en önemli kanıtı ve adımı olarak telakki edilmelidir.

Dünya, ülkemizdeki olayları uluslararası medya üzerinden takip etmektedir. Küresel medya, ya kendi temsilci ve muhabirleri aracılığıyla olayları takip etmekte ya da serbest olarak çalışan medya profesyonellerinden veya ulusal medyada çalışan gazetecilerden destek almaktadır. Yabancı kuruluşların ülkemizle ilgili yayın politikasının, söz konusu medyanın kurulduğu ve sahibinin ait olduğu ülkenin ulusal ve küresel çıkarlarından bağımsız olmadığı açıklıkla söylenebilir. BBC World'ü İngiltere'nin, CNN'i Amerika'nın veya El Cezire'yi Katar'ın politikalarından ve çıkarlarından bağımsız değerlendirmek mümkün değildir. Bu kanallar ideolojik aygıt olarak küresel güçlerin uygulayacağı politikalar için kamuoyunu hazırlama ve harekete geçirme

gibi de bir işleve sahiptir. Sözgelimi, 28 Mayıs 2013 tarihinde ülkemizde başlayan Gezi olaylarını BBC WORLD ve CNN'in sansasyonel bir dille dünyaya servis yapması kamuoyunda günlerce tartışılmış ve başta Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan olmak üzere, devletin en üst kademesindeki yöneticiler tarafından sert bir dille eleştirilmiştir. CNN bu eleştirileri umursamaz davranmanın ötesinde AK Parti mitingindeki kalabalık görüntüleri hükümete karşı protesto mitingi olarak vererek Türk halkının AK Parti iktidarına karşı olduğu algısını oluşturmaya çalışmıştır (<http://www.haberler.com>, Erişim Tarihi: 09.12.2015). Türk siyasetini ve hükümeti derinden etkileyen Gezi olayı ve uluslararası medyada yer alış biçimi belki de zihinlerde olan TRT World projesinin bir an evvel uygulamaya konulmasını tetikleyen en önemli faktörlerden biri oldu.

Küresel ölçekte yayın yapan televizyon kanallarının en önemli işlevi dünya gündemini belirleme, söylemlerin şekillenmesi ve kontrolünü sağlamaktır. Söz gelimi bu yayınlar sayesinde başta ABD olmak üzere Batılı ülkeler Suriye Demokratik Birlik Partisi'ni (PYD) özgürlük hareketi veya meşru direniş örgütü olarak tanıırken Türkiye ısrarla bu teşkilatın PKK gibi bir terör örgütü olduğunu anlatmaya çalışmakta ancak yine de bu kanaati değiştirememektedir. Bunun en önemli nedeni Türkiye'nin söyleminin baskın ve egemen olan küresel söylemin altında zayıf kalmasıdır. Dünyada en çok izlenen uluslararası haber kanallarından biri olan El Cezire televizyonunun bu anlamda belli ölçüde başarılı olduğu kabul edilmektedir. El Cezire'nin özellikle Ortadoğu ve İslam coğrafyasındaki olaylara ilişkin dilin oluşumuna önemli katkı sunduğu, bu anlamda standartlaşan batı merkezli küresel söyleme karşı alternatif bir dil oluşturarak kendisini kabul ettirdiği ve yeni bir bakış açısı geliştirdiği söylenebilir.

El Cezire örneğinde görüldüğü gibi, küresel medya kurumlarının, ülkelerinin küresel bir aktör olabilmesi bakımından da önemli bir enstrüman olduğu söylenebilir. El Cezire'nin Katar gibi küçük bir ülkenin uluslararası ilişkilerde ve sorunlarda etkin bir Arap ülkesi olmasına önemli katkı sağladığı ifade edilmektedir (Erdem, 2009; 286-287). Netice olarak şu söylenebilir: 'Küçük bir ülkenin güçlü sesi' ya da "alt bir ligdeki ülkenin birinci lig televizyon kanalı" olarak tanımlanan El Cezire'nin yayın alanı genişledikçe Arap ülkelerinin küçük ülkeleri baskı altına alma gücü de zayıflamaktadır (Zayani, 2005: 12).

TRT World yönetiminin, uluslararası yayıncılık alanında farklı bir konum belirleyerek yeni bir dil geliştiren El Cezire televizyon kanalını kapsamlı bir biçimde etüt etmesinde yarar vardır.

Küresel TV Kanalı olarak TRT World

Uzun süredir hazırlıkları yapılan TRT World kanalı 2015 yılının Mayıs ayından itibaren şifreli olarak yayına başlamış ve Kasım ayından itibaren normal yayına geçmiştir. Kanalin bu denli hızla kurularak yayına geçmesinde, kuşkusuz yöneticilerin azim ve kararlılığı olduğu gibi TRT'nin yayıncılık tecrübesinin katkısı da yadsınamaz.

TRT World'ün amacı yetkililerin de vurguladığı gibi 'insana dair olan her şeyi yeni bir gözle, Türkiye'nin ve bulunduğumuz coğrafyanın gözüyle ele alıp yayınlamak' şeklinde ifade edilebilir. Çok sayıda rakibi olan bu TV kanalının kendisini nasıl konumlandıracağı ve hangi hedef kitleyi önceleyeceğinin belirlenmesi işlevselliği ve başarısı bakımından önemlidir. Kanal yönetimi bu konuda gerekli araştırmalar yaptıklarını, uzmanlardan danışmanlık hizmeti aldıklarını, rakiplerin güçlü ve zayıf yanlarını tespit ettiklerini ifade etmektedir. Televizyonun genel yayın akışı ve içerikleri irdelendiğinde CNN ve El Cezire televizyon kanalları gibi konumlandırıldığı yayıncılık politikasının çok da farklı olmadığı görülmektedir.

TRT Genel Müdür Yardımcısı İbrahim Eren, TRT World'ün yayın politikasını şu ifadelerle açıklamaktadır: "Suni son dakikalar peşinde koşmadan, toplumlar arasında ayırım yapmadan ve hiç kimseyi ya da oluşumu etiketlemeden, sadece görüneni değil sebep olanı da ön plana çıkaracak bir vizyon belirledik." Eren açıklamasında ayrıca dünyadaki gelişmelere, Türkiye'nin ve bu coğrafyanın nasıl baktığını görmenin en etkili

yolunun TRT World olacağını; doğru, tarafsız ve insan odaklı yayın politikasıyla kısa sürede, dünya devleri arasına gireceklerini ifade etmektedir (<http://aa.com.tr/>, Erişim Tarihi:13.12.2015).

TRT World TRT'nin yurt dışındaki temsilciliklerinde yeni muhabirler istihdam etmek suretiyle dış ülkelerdeki ekibini kurmuştur. Ayrıca Londra ve Washington'da stüdyolar kurularak bazı yayınları bu stüdyolardan gerçekleştirmektedir. Buna ilaveten Singapur'da da benzer bir altyapı oluşturulması düşünülmektedir. Hâlihazırda TRT'nin Kudüs, Tahran, Moskova'da bulunan bürolarıyla canlı bağlantılar yapılmaktadır. TRT Genel Müdür Yardımcısı İbrahim Eren beş yüz kişilik kanal kadrosunda editoryal anlamda dünyanın büyük kuruluşlarında çalışmış tecrübeli isimlerin ve Türkiye'den de İngilizcesi iyi olan, yurt dışında eğitim görmüş ve belli bir süre yaşamış gazetecilik deneyimine sahip gençlerin yer aldığını belirtmiştir. Kanalın teknik kadrosu ise TRT'den ve televizyonculuk tecrübesi bulunan profesyonellerle oluşturulmuştur.

İbrahim Eren, personel seçimine ilişkin yaptıkları çalışmaları şöyle ifade etmektedir: "En fazla yoğunlaştığımız konu, personelin seçilmesi oldu. Kanalımızın çalışmalarını duyurduğumuzda dünyanın farklı noktalarından binlerce insan iş başvurusunda bulundu. Profesyonel insan kaynakları şirketleri aracılığı ile bu başvuruları değerlendirdik. Adaylar ile yüz yüze mülakatlar gerçekleştirildi. Tüm bunlar kulağa kolay gibi gelse de dünyanın dört bir yanından gelen bu başvuruları profesyonel kurallar çerçevesinde değerlendirmek insan kaynakları ekibinin aylarını aldı. Ayrıca uluslararası headhunterlar ile birlikte büyük yayın kuruluşlarından transferler yaptık" (<http://aa.com.tr/>, Erişim Tarihi:13.12.2015).

TRT World'ün kurumsal kimliğinin diğer TRT kanallarından biraz daha farklı olarak şekillendirildiği görülmektedir. İbrahim Eren TRT World'ün logosunu ve görsellerin anlamını şu şekilde açıklamaktadır: "Ana görsellerimizde dünya üzerindeki farklı renk ve dilleri simgeleyen parçacıklar var. Bunların bir araya gelmesi anlamlı bütünlüklere dönüşüyor. World kelimesinin içinde ön planda olan büyük nokta da bu yaklaşımı her an ekranda temsil ediyor. Bu turkuaz renkli büyük nokta, hareketli görüntülerde yüzlerce parçanın bütünleştiği olarak global temsil inancımızı resmediyor. Hareket esnasında, noktayı çevreleyen ve iki yarımından oluşan 'O' harfinin saat yönünün tersine dönmesi ise toplumsal mirasımızı referans alıyor ve doğu ile batının birleşimini vurguluyor" (<http://aa.com.tr/>, Erişim Tarihi:13.12.2015).

Kanalın renk ve görsel unsurlarının belli bir anlamı çağrıştırması için tasarlandığı muhakkaktır. Ancak bu çağrışım her izleyicide aynı olmayabilir. Hatta hedef kitlenin olabildiğince heterojen olması zihinlerde çağrışan bu anlamın da farklı olabilme ihtimalini daha da artırabilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, başlangıçta belirtilen tarihler ve sınırlar içerisinde yapılmıştır. Kuşkusuz TRT World gibi çok önemli ve muazzam bir projenin mahdut bir çalışmada bütün kapsamıyla değerlendirilebilmesi mümkün değildir. Yine de çalışmalara ve araştırmalara ışık tutabilecek ölçüde önemli bulgular ortaya çıkmıştır.

TRT World hiç kuşku yok ki Türkiye açısından geç kalınmış çok önemli bir projedir. Bu kanalın kısa sürede planlanmasında ve gerçekleştirilmesinde TRT'nin kurumsal birikiminin, karar verici mekanizmalarda bulunanların vizyon ve heyecanının etkili olduğu muhakkaktır.

TRT'nin uzun geçmişe dayanan yayıncılık tecrübesi projenin teknik altyapısının göreceli olarak kolay bir şekilde kurulmasını sağlamıştır. Ancak yayıncılık, teknik kadronun yanı sıra, yapımcısından editörüne, muhabir ve sunucusuna kadar birikimli ve nitelikli insan unsuru ile yapılabilen bir uğraştır. İngilizce yayın yapacak bir televizyon açısından istihdam edilecek elemanların sadece dil bilmesi yeterli değildir. Çalışanların içerik üretmesi, olayları bütün boyutuyla ele alıp işleyebilmesi ve izleyicinin en iyi biçimde anlayabilmesini sağlaması

gerekir. TRT World'ün rakip kanallara oranla daha doyurucu oranda içerik üretmesi için belli bir zamana ihtiyacı olduğu söylenebilir.

Bu çalışmanın temel hipotezi TRT World'ün bölgede yaşanan ve dünyanın birçok ülkesini yakından ilgilendiren sorunları öncelikle ön plana çıkardığı, ekonomiden diplomasiye kadar bölgenin bakış açısına ve tezlerine öncelik veren bir televizyon kanalı olarak dizayn edildiği şeklindedir. Ancak haber bültenlerinin içerik analizinde bu hipotezin doğrulanmadığı tespit edilmiştir. Başka bir anlatımla kanalın haberleri önem derecesine göre sıralarken Türkiye'yi merkeze alarak inceleme yapmadığı görülmektedir. Oysa kanalın farklılığını ortaya koyabilmesi, batının söylemleri, incelemeleri ve bakış açısından daha farklı bir perspektif geliştirebilmesi için Ortadoğu ve Türkiye ile ilgili konuları daha nitelikli ve öncelikli olarak işlemesi gerekir. Kanal yönetiminin özellikle Türkiye ve içinde bulunduğumuz bölge hakkındaki yayıncılıkta öne geçilmezse TRT World adından söz ettiremeyeceğini bilmesi gerekir. Bu nedenle bu konuları haberleştiren muhabirlerin, değerlendiren gazetecilerin ve uzmanların hem yabancı dil hem de bilgi düzeylerinin son derece nitelikli olmasına özen gösterilmelidir. TRT World'ün Amerika, Avrupa ve Afrika kıtasıyla ilgili haberlerde diğer rakipleriyle rekabet edebilmesi için uzman bir kadroya ve ciddi bir birikime ihtiyacı vardır. O nedenle içinde yaşanan konjonktür ve TRT birikimi de dikkate alınarak bölgesel sorunlara ilişkin kapsamlı hazırlıklar yapılarak dünyanın dikkatini çekebilecek bir yayıncılık örneği sergilenmelidir.

TRT World'ün haber bültenlerine bakıldığında dünyanın değişik kıtalarında meydana gelen ve haber değeri görülen olayları belli bir önem sırasına göre öne çıkardığı görülmektedir. Bu araştırmanın yapıldığı dönemde öne çıkan konular başlıca şunlardır: Paris'te gerçekleştirilen terör saldırısı, Türk ordusunun sınırları ihlal eden bir Rus uçağını düşürmesi, Suriye'de belli hedeflerin bombalanması, Belçika'da güvenlik alarmı, Suriyeli göçmenler, Mali'de meydana gelen otel baskını, İsrail ve Filistinliler arasındaki çatışmalar, Arjantin'de devlet başkanlığı seçimi, Yeni Zelanda'da helikopter kazası, Kamerun'da Boko Haram örgütünün saldırısı, Avrupa'da İslamofobik saldırılar, Papa'nın Afrika ziyareti... Bu gibi genel konuların yanı sıra kimi zaman da daha yerel sorunlara odaklanılmaktadır. Örneğin Afrika'da çocuk yaşta evliliklerin artması, Yunanistan'da emeklilerin gelirlerinde kesintiye gidilmesi, ABD polisinin bir genci öldürmesi, Rusya'nın Fransa polisine bir köpek hediye etmesi ve İran'da Washington Post gazetesinin muhabirinin casusluk suçlamasından dolayı tutuklanması... Bu haberlerin büyük çoğunluğu uluslararası haber ajanslarından alınmakta olup ajansların olaylara bakış açısını yansıtmaktadır. TRT World'ün bu bağlamda yaptığı değişik uluslararası kanallarda yayınlanan enformasyonun tekrar dolaşıma sokulmasından ibarettir.

Oysa El Cezire Ortadoğu ve İslam dünyasının haberlerini rakip kanallardan çok daha kapsamlı, doyurucu ve öncelikli olarak ele almaktadır. Öyle ki bölgede olan olaylara ilişkin haberlerin ardından olay mahalline canlı bağlantılar yapılarak tanıklar konuşturulmakta, muhabirlerle canlı bağlantılar yapılmakta ve uzman görüşlerine yer verilmektedir. Böylece olaylara bölge halkının, yöneticilerin ve uzmanların nasıl baktığı yeni bir pencereden kamuoyuna sunulmaktadır.

TRT World haber bültenlerinde de kimi dönemlerde herhangi bir konu ile ilgili haber yayınlandıktan sonra o konu ile ilgili muhabirlerle canlı bağlantılar kurulmakta, uzman kişiler konuk olarak alınmakta veya haber editörleri stüdyoda konuya ilişkin kapsamlı bilgiler vermekte ve yorumlar yapmaktadır. Türkiye'deki olaylarla ilgili haber yapan ve canlı bağlantı yapılan muhabirlerin bazılarının yabancı olduğu ve olayları yeterince ele alıp işleyemediği görülmektedir. Dahası Türkiye'nin ve bölgenin olaylara bakış açısının haberlerde yeterince yansıtılmadığı ve hatta diğer İngilizce yayın yapan kanallarla bu anlamda bir farklılığının olmadığı açıkça görülmektedir. Bu nedenle TRT World'ün bölge haberleri için görevlendireceği muhabirlere bölgede yaşananlar ve Türkiye'nin politikaları konusunda kapsamlı bir eğitim verilmesi, canlı yayına Türkiye'den ve yurt dışından alınabilecek gazetecilerin veya uzmanların envanterinin önceden hazırlanması gerekir.

TRT World yönetimi her ne kadar olayların Türkiye'nin penceresinden ele alınıp işleneceğini ifade etse de, Türkiye'yi, Türk toplumunun olaylara bakış açısını ve tarihi geçmişini iyi bilmeyen yabancı habercilerin bu bölgeye ilişkin yaklaşımlarını kendi bilgi birikimi, ideolojisi ve bakış açısından bağımsız nasıl ele alabileceğinin üzerinde durulması gerekir. Bu nedenle yayın politikasının ve içeriğinin oluşturulmasında ve söylemlerin inşasında ilave bir editoryal çalışma gerekmektedir. Ya da kanal içerisinde olayların Türk ve yabancı muhabir ve editörler arasında sürekli muhakeme edilerek ekrana yansıtılmasında daha yarar vardır. Yabancı çalışanların kültürünün ve ideolojisinin belirleyici olduğu bir kurum kültürüyle kanalın özgün bir duruş sergileyebilmesi kolay gözükmemektedir.

Yabancı çalışanların kendi deneyimleri ile yürüttüğü, Türkiye'yi referans almayan bir televizyon yayıncılığı ile TRT World'ün kendini rakiplerinden farklı konumlandırması ve öne çıkarabilmesi, CNN, BBC ve El Cezire gibi bütçesi çok büyük, kadrosu niceliksel ve niteliksel olarak çok güçlü olan rakipleri baz alındığında mümkün görülmemektedir. Özellikle Suriye ve Irak gibi yakın komşumuz olan ülkelerde yaşanan olaylar TRT World'ün kamuoyunu doğru bilgilendirme yeteneğini göstermesi için önemli bir fırsat iken bu konuyu yeterince değerlendiremediği görülmektedir. Şöyle ki bu ülkelerde yaşanan olaylar diğer rakip televizyon kanallarından daha kapsamlı, doğru ve doyurucu bir biçimde bütün boyutlarıyla işlenebilirse TRT World kendinden kolaylıkla söz ettirebilir ve öne çıkabilir. Tıpkı Irak'ın işgali sırasında El Cezire televizyonunun, hiçbir kanalının yapamadığı yayıncılık örneğini göstererek öne çıkması gibi. Her ne kadar İbrahim Eren Suriye ve mülteciler konusunu sık sık ekrana getireceklerini, insan hikâyeleriyle haberleri ekrana taşıyacaklarını ifade etse de rakip kanallara oranla bu anlamda henüz yayın üstünlüğünün sağlanabildiği söylenemez.

CNN ve El Cezire gibi kanallarda haberin ana konusu olay yerlerindeki birkaç muhabire canlı bağlantılar yapılarak, olay tanıklarına mikrofon uzatılarak, röportajlar yapılarak ve ilgili devlet yetkilileri ile görüşülerek işlenmektedir. Hatta haber aralarında bu kişilerle yapılan röportajlar daha kapsamlı olarak yayınlanmaktadır. CNN'in başarısı da habere konu olan olayların ele alınmamış hiçbir boyutu kalmaksızın üzerine gidilmesidir.

Eren'in uluslararası önem taşıyan haberlere daha fazla yer verilmesi politikasının haber yayınlarına yansıdığı açıkça gözlemlenmektedir. Bir haftalık haber bültenlerinin incelenmesinde bültenlerde olabildiğince değişik ülkelerle ilgili haberlere yer verilerek küresel hedef kitlenin ilgisinin çekilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu strateji ilkesel olarak doğru olabilir ancak, izleyici kitlenin hangi haberlere önem vererek izlediği de önemli bir konudur. Sözelimi Yeni Zelanda'da bir helikopter kazası veya Avusturalya'da göçmenlerin kriket oynaması o bölgeyi ilgilendirebilir ancak diğer bölgelerdeki hedef kitle için çok da önemli bulunmayabilir. Belki bu gibi haberler yerel saatler baz alınarak o ülkelerin daha çok televizyon izlediği saatteki bültenlerde verilerek değerlendirilebilir.

TRT World diğer kanalların yaptığı gibi önemli devlet adamlarının yaptığı konuşmaları ve basın açıklamalarını canlı olarak vermektedir. Diğer kanallar canlı yayının ardından konuya ilişkin uzmanlara ve muhabirlerine bağlanarak liderlerin konuşmaları hakkındaki değerlendirmelerini almaktadır. Sözelimi TRT World Obama ile Hollande'nin Beyaz Saray'daki basın açıklamasına haber akışı sırasında canlı olarak bağlanmış ve basın açıklaması sona erince haber bülteni de bitirilmişti. Oysa CNN ve El Cezire gibi kanallar bu açıklamanın hemen devamında kapsamlı olarak değerlendirmeleri ekrana getirmeyi tercih ettiler.

TRT World'ün devlet kanalı olması münasebetiyle ekonomi politik açıdan ticari televizyon kanalları kadar bağımsız değildir. Bu durum kanal yönetiminde Türkiye'nin politikaları ile uyumlu yayın yapma ve hükümete sorun yaşatmama endişesini doğurabilir. TRT World gibi uluslararası anlamda iddiası olan bir kuruma özerkliği ve editoryal bağımsızlığı bakımından yasal bir güvencenin verilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde değişen hükümetlerin değişik dış politikalarına göre söylemlerini değiştirmek ve bir önceki dönemdeki yayın politikasından uzaklaşarak izleyici hedef kitle nezdinde itibarını yitirme riskiyle karşılaşabilir.

Netice olarak TRT World'ün Türkiye için çok önemli bir proje olduğundan kuşku yoktur. Aynı kulvarda rekabet ettiği engin yayıncılık tecrübesi olan güçlü televizyon kanallarının varlığı, bu kanalın işinin kolay olmadığını göstermektedir. Ancak kanal yönetiminin konuya profesyonelce yaklaşımı, azim ve kararlığı ile TRT'nin yayıncılık tecrübesi sayesinde bu güçlüğün üstesinden gelinebilir.

Son yıllarda Irak ve Suriye'de yaşanan olaylar dünyanın bölgeye odaklanmasına yol açmıştır. Bu durum TRT World için bir avantaj olarak değerlendirilebilir. Türkiye'nin bölge ülkesi olması, tarihi birikimi ve konuyla alakası nedeniyle rakip kanallara oranla bu sorunlarla ilgili daha doyurucu yayınlar yapabilirse kendisini ötekilerden farklılaştırıp öne çıkma şansını yakalayabilir. Bunun için de bölgeye ilişkin muhabir, editör, dış politika uzmanı vs. içerecek özel bir yayın ekibinin oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca ajanslardan gelen haberler karşılaştırılarak Anadolu Ajansı'nın yaklaşımı dikkate alınabilir, böylece bölgenin olaylara bakış açısı yayınlara yansıtılabilir.

Kaynakça

Baudrillard, J. (1995). *The Gulf War Did Not Take Place*, Indiana University Press.

Boyd-Barrett, O. and Rantanen, T. (1998). *The Globalization of News* London: Sage, Publications.

Bozkurt, V. (2000). *"Küreselleşme: Kavram, Gelişim ve Yaklaşımlar"*, Küreselleşmenin İnsani Yüzü (dr. Veysel Bozkurt), İstanbul: Alfa Yayınları.

Demirkan, C. (2008). *Uluslararası Televizyon Yayıncılığının Tarihsel Gelişim Süreci: Fransa TV5 MONDE ile Türkiye TRT-INT ve TRT TÜRK Karşılaştırmalı İncelemesi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

El Nawawy, M. ve İskendar, A. (2003). *Al-Jazeera: The Story of the Network That Is Rattling Governments and Redefining Modern Journalism*, Westview Press.

<http://aa.com.tr/tr/turkiye/trtworludun-temel-ilkesi-insan-olacak-/457936>, Erişim Tarihi: 13.12.2015.

<http://www.haberler.com/basbakan-erdogan-dan-cnn-e-tepki-4739632-haberi/>, Erişim Tarihi: 09.12.2015.

<http://www.theguardian.com/media/2006/jan/09/Iraqandthedia.politicsandiraq>, Erişim Tarihi: 10.12.2015.

Kaya Erdem, B. (2009). *Doğu Batı İkilemi Bağlamında İngilizce El Cezire*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

MacBride Report. <http://unesdoc.unesco.org/images/0004/000400/040066eb.pdf>.

Nazemroaya, M. D. (2015). *"Hollywood, ABD'nin Suçlarını Nasıl Örtüyor?"*, Turquie Diplomatie, Ekim 2015.

Rushing, J. (2007). *Mission Al Jazeera: Build Bridge Seek the Truth Change the World*, , New York: Palgrave Macmillan.

Zayani, M. (2005) *The Al Jazeera Phenomenon Critical Perspectives on New Arab Media* (ed. Mohamed Zayani, United Kingdom: Pluto Press.